

Bernhard af Clairvaux om kirkekunst

Bernhard af Clairvaux (1090-1153) var en af sin tids mest anerkendte teologer og prædikanter. I forbindelse med en debat mellem ham og cluniacenserordenens overhoved, Peter den Ærværdige, udsendte Bernhard omkring 1125 et skrift. Heri fremførte han bl.a.:

5 Jeg undlader at tale om bedehusenes umådelige højde, deres overdrevne længde, deres overflødige bredde, deres overdådigt udsmykkede flader, deres opsigtsvækkende billeder, som alt drager de bedendes opmærksomhed til sig og hindrer fromheden og på en måde minder mig
10 om jødernes gamle sæd.¹ Men lad det være; lad disse ting ske til Guds ære. Men jeg, som er en munk, retter nu til jer munke det spørgsmål [...]: Sig mig præster, hvad guld har i templet at gøre? [...] — hvad har guldet at skaffe med det hellige? For biskopper og deres kirker gælder der jo ganske vist andre regler end for munke. Thi vi ved, at da de er forpligtet til at arbejde for både indsigtfulde og uvidende, opildner de det kødelige folks fromhed med håndgribelige
15 prydelser, fordi de ikke formår at gøre det med det åndelige. Men, spørger jeg, vi [munke], som nu har forladt folket, som for Kristi skyld har ladt bag os alt, hvad der er kostbart og pragtfuldt i verden, vi, som har fordømt alt det, der stråler skønt, det, der klinger mildt, alt det yndigt duftende, en indsmigrende visdom, det, der er yndigt at røre, kort sagt har fordømt alt det legemligt tillokkende til at være som skam for os, for at vi kan vinde os Kristus, hvis fromhed søger vi
20 at opildne ved disse ting? Hvilken frugt søger vi af disse ting? Er det mon den beundring, tåberne kender, eller den fryd, de enfoldige har derved? Eller, for at tale rent ud: mon alt dette ikke er havesygens værk, den, der er trældom under afguderne? [...]

Ved selve synet af de overdådige, men beundringsværdige naragtigheder optændes menneskenes iver mere til at ofre end til at bede. Således hobes rigdomme på rigdomme; således drager penge penge til sig, fordi — jeg ved ikke, ved hvilket aftalt spil — der ofres mest, hvor der ses de største rigdomme.

Øjnene mæsker sig ved relikvier dækkede med guld, og pungene åbnes. En eller anden hellig mands eller kvindes herlige skikkelse fremvises, og man tror, at den er så meget mere hellig, jo rigere på farver den er. Menneskene løber til for at kysse den og indbydes til at give gaver, og
30 de beundrer mere de skønne ting, end de ærer de hellige. [...]

Hvad mener du søges fremkaldt ved alle disse ting? Hjertets sønderknuselse eller de betragtendes beundring? O, forfængelighedens forfængelighed, men ikke mindre forfængelig end afsindig. Kirken stråler i sine vægge og lider nød i sine fattige. Den overtrækker sine stene med guld og forlader sine sønner nøgne. De nyfigne finder det, hvorved de glædes; de elendige finder ikke det, hvorved de kan hjælpes.[...]

Men i klostrene hos de læsende brødre, hvad skal man der med denne latterlige hæslighed, den underlige grimme skønhed og skønne grimhed? Hvad skal man der med smudsige aber, med vilde løver, med stygge kentaurer, med halv-mennesker, med plettede tigre, med kæmpende krigsmænd, med jægere, der blæser i horn? Under et hoved kan man se mange kroppe
40 og atter på en krop mange hoveder. Man ser en slangehale på et firbenet dyr, der et dyrehoved på en fisk. Her et dyr, der fortil er hest, men bagtil halvt en ged. Her har et hornet dyr et bag-

¹ Bernhard hentyder enten til jødernes udsmykning af templet i Jerusalem eller deres afgudsdyrkelse af guldkalven, mens Moses var oppe på Sinaibjerget. Da han kom ned derfra, knuste han guldkalven i vrede (Anden Mosebog, kap. 32).

parti som en hest. Kort sagt, så mange og så underlige ting af forskellige skikkelser fremviser overalt en sådan afveksling, at man hellere vil læse i marmoret end i bøgerne og anvende hele dagen til at beundre de enkelte sager hellere end at gruble over Guds lov. Ved Gud! Hvis man ikke skammer sig over naragtighederne, hvorfor skammer man sig da ikke over udgifterne.

5

Bernhard af Clairvaux om kirkekunst, oversættelse C.P.O. Christensen: *Bernard af Clairvaux*, Kbh (1926) s.262ff. samt J. Rosenløv efter H. Stebbing: *History of the Church*, London (1834) s.264ff.